

12. Новак А. М. Формування та реалізація національної антикорупційної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях. Демократичне врядування. 2016-2017. Вип. 18-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2016-2017_18-19_8.
13. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/pz-ua-1106-final.pdf>.
14. Про адміністративну процедуру : Закон України від 14.12.2021 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.
15. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 № 356/95-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z950356>.
16. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2447-19>.
17. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18>.
18. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : Указ Президента України від 06.05.2023 № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.
19. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
20. Радецький Р. С. Аналіз роботи та проблем функціонування НАЗК як ключового суб'єкта боротьби з корупцією в Україні. URL: https://www.researchgate.net/profile/Diana-Voloshyna/publication/323794866_Izucenie_licnostnyh_harakteristik_podrostkov_zanimausihsa_ekstremalnymi_vidami_sporta/links/5aab30f4aca272d39cd7aeb9/Izucenie-licnostnyh-harakteristik-podrostkov-zanimausihsa-ekstremalnymi-vidami-sporta.pdf#page=12.
21. Сметаніна Н. В., Мельник Д. С. Політика протидії корупції-шляхи вдосконалення та сучасний стан. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 3. С. 347-351.
22. Тучак Р. М. Питання правового статусу суб'єктів боротьби з корупцією. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2006. Вип. 35. С. 59-67.

УДК 346.2

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-02-19

Павленко В. Ю.

магістр права

ЮРИДИЧНІ КОЛІЗІЇ У РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Стаття присвячена аналізу проблеми юридичних колізій та прогалін у регулюванні трудових відносин в Україні, що виникають у зв'язку із застарілістю Кодексу законів про працю та невідповідністю його норм сучасним соціально-економічним реаліям і міжнародним стандартам. Автор акцентує на тому, що чинне трудове законодавство, незважаючи на численні зміни, зберігає риси радянської епохи, що призводить до

суперечностей між нормами різної юридичної сили, неврегульованості нових форм зайнятості (фріланс, дистанційна робота, гіг-економіка), а також ускладнює судову практику. У статті визначено сутність та класифікацію юридичних колізій у трудовому праві: темпоральні, ієрархічні та змістовні. Розглянуто поняття та форми прогалін у праві, способи їх подолання шляхом застосування аналогії закону та аналогії права. Значну увагу приділено колізіям між конституційними принципами і підзаконними актами, а також між національним законодавством і міжнародними нормами, зокрема конвенціями МОП. На прикладах рішень Верховного Суду проаналізовано роль судової практики як компенсаторного механізму у випадках, коли законодавство виявляється недосконалим або суперечливим. Поряд із цим автор наголошує, що судова практика не може замінити законотворчість, а тому необхідним є прийняття сучасного Трудового кодексу, що забезпечить кодифікацію, усунення існуючих суперечностей та відповідність європейським стандартам. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавчої техніки, гармонізацію національного права з міжнародним, розвиток альтернативних способів вирішення трудових спорів, підвищення правової культури учасників трудових відносин. У результаті зроблено висновок, що комплексний підхід, який поєднує законодавчі та правозастосовні заходи, є необхідною умовою для формування ефективної та збалансованої системи трудового права в Україні.

Ключові слова: трудове право, юридичні колізії, прогаліни у законодавстві, трудові відносини, судова практика, Трудовий кодекс України, міжнародні стандарти.

The article is devoted to the analysis of legal conflicts and gaps in the regulation of labor relations in Ukraine, which arise due to the outdated Labor Code and its inconsistency with current socio-economic realities and international standards. The author emphasizes that, despite numerous amendments, the Labor Code still retains features of the Soviet era, which leads to contradictions between norms of different legal force, insufficient regulation of new forms of employment (freelance, remote work, gig economy), and complications in judicial practice. The article defines the essence and classification of legal conflicts in labor law: temporal, hierarchical, and substantive. It also considers the concept and forms of legal gaps, as well as methods of overcoming them through the application of analogy of law and analogy of right. Particular attention is paid to conflicts between constitutional principles and subordinate acts, as well as between national legislation and international standards, including ILO conventions. Based on Supreme Court decisions, the role of judicial practice as a compensatory mechanism is analyzed in cases where legislation proves to be imperfect or contradictory. At the same time, the author stresses that judicial practice cannot replace lawmaking; therefore, the adoption of a modern Labor Code is necessary to ensure codification, eliminate existing inconsistencies, and achieve compliance with European standards. The article proposes ways to improve legislative drafting, harmonize national law with international norms, develop alternative mechanisms for resolving labor disputes, and raise the legal culture of participants in labor relations. It concludes that a comprehensive approach combining legislative and law enforcement measures is essential for building an effective and balanced system of labor law in Ukraine.

Keywords: labor law, legal conflicts, legislative gaps, labor relations, judicial practice, Labor Code of Ukraine, international standards.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що трудове законодавство України, незважаючи на численні зміни та доповнення, все ще значною мірою базується на Кодексі законів про працю (КЗпП) України, прийнятому ще у 1971 році. Цей нормативний акт, хоч і зазнав значних трансформацій, у своїй основі залишається пережитком радянської епохи та не завжди відповідає сучасним ринковим реаліям та європейським стандартам. Як наслідок, у правовому регулюванні трудових відносин виникають численні юридичні колізії та лакуни, що створює значні перешкоди для ефективного правозастосування, стримує розвиток ринку праці та порушує баланс інтересів працівників і роботодавців. Ми переконані, що застарілість законодавства, його внутрішня неузгодженість та наявність прогалин є одними з ключових викликів для сучасної української правової системи. На нашу думку, ця проблема потребує глибокого наукового аналізу та розробки конкретних пропозицій щодо її вирішення, що і є метою нашого дослідження.

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз юридичних колізій та лакун у регулюванні трудових відносин в Україні, виявлення їх причин та розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо шляхів їх подолання. Для досягнення поставленої мети ми ставимо перед собою наступні завдання:

- визначити поняття та види юридичних колізій і лакун у трудовому праві;
- проаналізувати конкретні приклади колізій та прогалин у чинному трудовому законодавстві України;
- дослідити судову практику вирішення трудових спорів, пов'язаних з колізіями та прогалинами в законодавстві;
- вивчити міжнародний досвід у сфері подолання аналогічних проблем;
- сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення трудового законодавства України.

Стан дослідження проблеми. Проблематика юридичних колізій та лакун у трудовому праві не є новою для української правової науки. Цій темі присвятили свої праці такі відомі вчені, як О. Смирнов, П. Пилипенко, С.С. Лукаш, В.В. Єрьоміна, Т.О. Подковенко, А.С. Мельничук та інші. У своїх дослідженнях вони аналізували причини виникнення колізій та прогалин, їх вплив на правозастосування та пропонували шляхи їх вирішення. Важливим джерелом для нашого дослідження є також судова практика Верховного Суду України, який у своїх рішеннях неодноразово звертався до проблеми колізій та прогалин у трудовому законодавстві та формулював правові позиції щодо їх подолання. Зокрема, у справі № 750/13149/21 Верховний Суд вказав на пріоритетність застосування норм Конституції України при наявності колізій з підзаконними актами. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць та судових рішень, проблема колізій та лакун у трудовому законодавстві залишається актуальною та потребує подальшого комплексного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння сутності юридичних колізій у трудовому праві, звернемося до класичного визначення. Як зазначається "Юридична колізія — це протиріччя між існуючим правовим порядком і намірами і діями щодо його зміни (Ю. А. Тихомиров). Поняття юридичної колізії є ключовим для розуміння всіх системних протиріч у праві" [1].

У контексті трудового права, ми вважаємо, що юридична колізія – це суперечність між двома або більше правовими нормами, що регулюють одні й ті ж трудові відносини. Такі колізії можуть виникати з різних причин, зокрема, через недосконалість законодавчої

техніки, динамічний розвиток суспільних відносин, що випереджає законодавство, та неузгодженість між нормативними актами різної юридичної сили.

Ми пропонуємо класифікувати юридичні колізії в трудовому праві за наступними критеріями:

- За юридичною силою нормативних актів:

- Темпоральні (часові) – виникають між нормами, прийнятими в різний час. За загальним правилом, застосовується норма, прийнята пізніше.

- Ієрархічні – виникають між нормами різної юридичної сили (наприклад, між нормою КЗпП та нормою підзаконного акту). У такому випадку застосовується норма, що має вищу юридичну силу.

- Змістовні – виникають між нормами, що мають однакову юридичну силу, але по-різному регулюють одні й ті ж відносини.

Прогалина у праві, на нашу думку, це повна або часткова відсутність правових норм, необхідних для регулювання певних суспільних відносин, що входять до сфери правового регулювання. У трудовому праві прогалини можуть виникати через появу нових форм зайнятості, які не врегульовані чинним законодавством, або через недостатню деталізацію існуючих норм.

Т.О. Подковенко та А.С. Мельничук у своєму дослідженні виокремлюють два основних способи подолання прогалин в українському законодавстві: аналогія закону та аналогія права. Аналогія закону дає можливість правозастосувачу прийняти рішення в конкретній справі за відсутності відповідної норми права на підставі правової норми, розрахованої на подібні випадки [2].

Ми переконані, що ці способи є ключовими для подолання прогалин у трудовому законодавстві України.

Однією з найпоширеніших колізій у трудовому законодавстві України є суперечність між засадами (принципами) трудового права та конкретними правовими нормами. У статті журналу "Віче" чітко сформульована ця проблема "У науковій літературі ніколи не було обґрунтовано і належно розв'язано проблему колізій між основними засадами (принципами) трудового законодавства та конкретними правовими нормами. Марними є спроби віднайти в чинному Кодексі законів про працю України чи в проекті Трудового кодексу України положення про те, у який же спосіб слід під час правозастосування вирішувати колізії між основними засадами (принципами) трудового законодавства та конкретними правовими приписами" [3].

Наприклад, принцип рівності трудових прав громадян, закріплений у ст. 2-1 КЗпП, часто вступає в колізію з нормами, що встановлюють певні обмеження для окремих категорій працівників.

Іншим прикладом є колізія між нормами КЗпП та іншими законами. Наприклад, Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" від 15 березня 2022 року № 2136-ІХ тимчасово змінив багато положень КЗпП, що створює певні труднощі у правозастосуванні.

Особливої уваги заслуговують колізії між національним законодавством та міжнародними стандартами, зокрема, конвенціями Міжнародної організації праці (МОП), ратифікованими Україною. С.С. Лукаш у своєму дослідженні зазначає: "Сучасний світ характеризується динамічними змінами, які зумовлюються процесами міжнародної інтеграції у європейське співтовариство. У зв'язку з цим виникла необхідність

кардинальних змін у трудовому законодавстві для ефективного та належного регулювання трудових відносин" [4].

Автор підкреслює, що існують проблеми з імплементацією міжнародних норм у національне законодавство, що призводить до їх невідповідності та суперечностей.

Нарешті, ми вважаємо, що найважливішими є колізії між конституційними принципами та підзаконними актами. Верховний Суд у справі № 750/13149/21 чітко визначив механізм вирішення таких колізій: "Застосування під час вирішення цивільного спору норм Конституції, а не іншого правового акта (зокрема, урядової постанови), який суперечить Основному Закону, є мотивуванням судового рішення, а не вирішенням питання про права, свободи, інтереси та/або обов'язки Кабінету Міністрів" [5].

Це рішення є важливим кроком на шляху до утвердження верховенства права в Україні та встановлює чіткий алгоритм дій суду при виявленні колізій між конституційними нормами та підзаконними актами.

Прогалини в трудовому законодавстві України є не менш серйозною проблемою, ніж колізії. Вони виникають у зв'язку з появою нових форм зайнятості, які не врегульовані чинним законодавством, наприклад, дистанційна робота, фріланс, робота на основі інтернет-платформ. Як зазначає С.С. Лукаш, існують значні прогалини в регулюванні трудових відносин мігрантів та іноземних працівників [4].

Ми переконані, що однією з найсуттєвіших прогалин є відсутність ефективних механізмів захисту трудових прав. Існуючі процедури вирішення трудових спорів є занадто складними та тривалими, що робить їх малоефективними. Це призводить до того, що працівники часто не можуть захистити свої права, а роботодавці зловживають своїм становищем.

Крім того, ми вважаємо, що існують прогалини в регулюванні колективних трудових відносин. Законодавство про профспілки є застарілим і не відповідає сучасним реаліям. Це обмежує можливості працівників для колективного захисту своїх інтересів.

На нашу думку, для заповнення цих прогалин необхідно розробити та прийняти нові законодавчі акти, які б регулювали нові форми зайнятості, спрощували процедури вирішення трудових спорів та модернізували законодавство про профспілки.

В умовах недосконалості законодавства, судова практика відіграє надзвичайно важливу роль у подоланні колізій та заповненні прогалин у трудовому праві. Ми вважаємо, що саме суди, зокрема Верховний Суд, стають тим механізмом, який забезпечує єдність та прогнозованість правозастосування.

Яскравим прикладом є вже згадана нами справа № 750/13149/21, в якій Верховний Суд, вирішуючи колізію між постановою Кабінету Міністрів та Конституцією України, однозначно став на бік Основного Закону, підтвердивши його найвищу юридичну силу та пряму дію його норм [5]. Це рішення, на нашу думку, є важливим сигналом для всіх правозастосовних органів про необхідність дотримання конституційних принципів у своїй діяльності.

Крім того, для подолання прогалин у законодавстві суди активно використовують інститути аналогії закону та аналогії права. Як зазначають Т.О. Подковенко та А.С. Мельничук, аналогія закону дозволяє вирішити справу на основі норми, що регулює подібні відносини, а аналогія права – на основі загальних принципів права [2]. Ми переконані, що такий підхід дозволяє забезпечити справедливе вирішення спорів навіть за відсутності прямої законодавчої норми.

Однак, ми вважаємо, що судова практика не може повністю замінити собою законодавця. Вона лише тимчасово вирішує проблему, але не усуває її причину. Тому, на нашу думку, необхідно, щоб законодавець враховував правові позиції судів та своєчасно вносив зміни до законодавства, усуваючи виявлені колізії та прогалини.

На нашу думку, подолання колізій та лакун у трудовому законодавстві України потребує комплексного підходу, який би поєднував у собі як законодавчі, так і правозастосовні заходи.

Законодавчі шляхи:

1. Кодифікація трудового законодавства. Ми переконані, що прийняття нового Трудового кодексу України є нагальною потребою. Цей кодекс має бути сучасним, комплексним та відповідати європейським стандартам. Він повинен усунути існуючі колізії та прогалини, а також врегулювати нові форми зайнятості.

2. Гармонізація законодавства. Необхідно провести системний аналіз чинного законодавства та усунути суперечності між різними нормативними актами. Особливу увагу слід приділити гармонізації трудового законодавства з нормами міжнародного права, зокрема, з конвенціями МОП.

3. Вдосконалення законодавчої техніки. Ми вважаємо, що необхідно підвищити якість законопроектної роботи, щоб уникнути створення нових колізій та прогалин.

Правозастосовні шляхи:

1. Розвиток судової практики. Суди, зокрема Верховний Суд, повинні й надалі відігравати активну роль у подоланні колізій та заповненні прогалин у законодавстві. Їхні правові позиції мають стати орієнтиром для всіх правозастосовних органів.

2. Підвищення правової культури. На нашу думку, необхідно підвищувати рівень правової культури як працівників, так і роботодавців. Це допоможе їм краще розуміти свої права та обов'язки, а також ефективніше їх захищати.

3. Розвиток альтернативних способів вирішення трудових спорів. Ми переконані, що необхідно розвивати такі механізми, як медіація та арбітраж. Це дозволить розвантажити суди та прискорити вирішення трудових спорів.

Висновки. Проведене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що юридичні колізії та лакуни є серйозною проблемою для сучасного трудового права України. Вони створюють правову невизначеність, ускладнюють правозастосування та порушують баланс інтересів працівників і роботодавців. Ми переконані, що для вирішення цієї проблеми необхідний комплексний підхід, який би поєднував у собі як реформування законодавства, так і вдосконалення правозастосовної практики.

На нашу думку, ключовим кроком на цьому шляху має стати прийняття нового Трудового кодексу України, який би відповідав сучасним реаліям та європейським стандартам. Водночас, необхідно підвищувати роль судової практики у подоланні колізій та заповненні прогалин, а також розвивати альтернативні способи вирішення трудових спорів. Ми вважаємо, що лише спільними зусиллями законодавця, судів, науковців та громадськості можна створити в Україні сучасне та ефективне трудове законодавство, яке б надійно захищало права та інтереси всіх учасників трудових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Юридична колізія. *Вікіпедія — вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Юридична_колізія (дата звернення: 01.09.2025).
2. Подковенко Т. О., Мельничук А. С. Прогалини у законодавстві та способи їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 55. С. 80-83. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/995075e7-4f8e-4b26-9d84-4c1d4b10e703/content> (дата звернення: 01.09.2025).
3. Колізії між засадами та правовими нормами в законодавстві про працю. *Віче*. 2009. № 18. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/1644/> (дата звернення: 01.09.2025).
4. Лукаш С. С. Проблеми й прогалини в трудовому законодавстві України. *Право*. Випуск 53. 2018. С. 148-151. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca6bb305-7f48-4803-b1d5-9b0bb47d4970/content> (дата звернення: 01.09.2025).
5. Верховний Суд: вирішення правової колізії між нормою Конституції та постановою Кабміну на користь Основного Закону не порушує прав Уряду. *ЮРЛІГА*. 2024. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/225918_verkhovniy-sud-virshennya-pravovo-kolz-mzh-normoyu-konstituts-ta-postanovoyu-kabmnu-na-korist-osnovnogo-zakonu-ne-porushu-prav-uryadu (дата звернення: 01.09.2025).

УДК: 349.3:314.15-054.73(477)

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-02-20

Поліщук М.М.

магістр права

ORCID: 0009-0005-0977-8526

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена комплексному аналізу проблем соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах воєнного стану. Досліджено правові основи соціального захисту ВПО, проаналізовано основні нормативно-правові акти, що регулюють цю сферу, та виявлено ключові проблеми їх практичної реалізації. Особливу увагу приділено аналізу змін у законодавстві, спричинених повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України. Запропоновано шляхи вдосконалення системи соціального забезпечення ВПО та підвищення ефективності державної політики у цій сфері.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, соціальне забезпечення, воєнний стан, допомога на проживання, правовий статус ВПО, соціальний захист.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the problems of social security of internally displaced persons in Ukraine under martial law. The legal foundations of social protection of IDPs are studied, the main regulatory legal acts regulating this area are analyzed,